

Csermely Péter hálózatkutató, a Kutató Diákok Mozgalmának elindítója

Mi magyarok, hálásak lehetnénk a sorsnak, ha Örökségünk házába sok olyan jeles embert fogadhatnánk be, mint amilyen Csermely Péter. Kijelenthetem ezt azzal a józanságra intő szóval, melyet majdnem húsz éve egy galambösz hajú, hajhálót viselő svájci magyar arisztokrata úr üzent haza velem (csak ezért jött el a követségre és valóban ahogy ígérte, le sem ült, két percig maradt) s így mondta: „Emlékeztesse a hazai magyar értelmiséget, hogy ők értelmiségiek és nem érzelmiségiek”. Ezzel hátat fordított, elment, sose láttam többé.

Ennek a mesebeli távoli intésnek ma szinte valamennyi jelöltünk megfelel. Az eredetileg TTK-vegyész végzettségű, biokémikus, hálózatkutató Csermely Péter egyetemi tanár is tömérdek előadásában, publikációban, szerteágazó tudományos tevékenységében két fő területet kötötte le figyelmét: a *stressz és az öregedés molekuláris okainak vizsgálata valamint a biológiai hálózatok szerkezetének és változásainak az elemzése*.

Fenti munkássága szakterületén világhírűvé avatta, de nem ez tette az 1958-ban született tudóst a magyar társadalom széles rétegeiben ismertté. Ami miatt a Magyar Örökség díj ajánlattevői és a bizottság őt a díj átvételére kérte, az egy másik, döntő tény volt: hogy tudós laboratóriumából kilépett és elindult azon az úton, amely jeles magyar hagyomány: a művelt, a kiművelt emberfők felkutatása és gondozása terén. Ami dicséretesen sikerül – a sorvasztó oktatási problémák dacára.

Hiányt is pótol: hiszen egyházaink s papjaik, lelkészeik hagyományos-magyar tehetségfeltáró és ápoló funkciójukat hálózatba állva - mint évszázadokig- nem teljesítik már, a 20. század első felében szellemmentő népi kollégiumaink is - sajnos – ma már csak történelem. (A mai egyetemi szakkollégiumok – bár nagyon jók - egészen mást művelnek.) Csermely Péter – a Miért hiszek sorozatban frissen megjelent könyvéből tudom: - személyesen is érintett: evangélikus kántor-tanító elei útját is járja, amikor - nem váteszi hévvel vagy jósi révületben, hanem józanul, igazi értelmiségi józansággal – a hálózatkutató gyakorlottságával – szolgálja a jövőt: a tehetségsorvasztó iskolarendszerből élő ágakat próbál sarjasztani.

Evidencia számára, hogy *az iskola* – egy folyamatban látva a közoktatást és a felsőoktatást – a *konkrét jövő*. Hogy a ma iskolájában szocializálódó gyermekek és fiatalok magukkal tolják mintegy időskálán a világukat. Ez a ténygondolkodás mondatta ki vele néhány hete a herderi ízű jóslatot: *Magyarország „az iskolai rend megerősítése nélkül húsz-harminc év múlva egyszerűen szétesik”*.

Köldökbámulók, nagymagyar önmegcsodálók persze átkokat hánynak az ilyen szóra, de Magyar Örökség ez – és legyen is – a *tiszta beszéd*: Ady Endrétől Karácsony Sándorig, Márai Sándorig, Németh Lászlóig – Szent-Györgyi Albertig – ez utóbbi Nobel-díjasunk már akkor aggódva nézett a magyar iskolára s a benne tanító tanárra: „*Amit az iskolának el kell végeznie, hogy megtaníttassa velünk, hogyan kell tanulni, hogy felkeltse a tudás iránti étvágyunkat, hogy megtanítsa bennünket a jól végzett munka örömeire és az alkotás izgalmára, hogy megtanítsa arra, hogy szeressük, amit csinálunk, és segítsen megtalálni azt, amit szeretünk csinálni, hogy a tudás oltáráról a tüzet vegyünk el, és ne a hamut, hogy a húst vegyünk, ne a csontokat.*”

A Bölcsök Tanácsa nevében, annak egyik tagjaként néhány hete megszólaló Csermely Péter szomorú helyzetjelentéssel válaszol: „*Gond van ma az iskolák üzemeltetésétől kezdve a tanárképzésen és az oktatás összes szintjén át a tehetséggondozásig mindennel.*” Amikor a híres budapesti, egykor Nobel-díjasokat nevelő gimnáziumban az egyházi fenntartó püspöki szájából elhangozhatik az a kijelentés, hogy „*nincs szükség zászlóshajóra*” vagyis elitképzésre – és „*irány a középszer*” –, micsoda vétkes és többszörös hagyománymegtagadással kell szembeszegülnünk?!

Csermely Péter a sok abnormalitás között kimondja: „*Az oktatás finanszírozási rendszere indokolatlanul egyenlősít. Egyforma finanszírozási feltételeket biztosít a legjobb és a legrosszabb intézmények számára.*”

Kijelenti: „*A fejkvóta alapú finanszírozásról át kell térni a feladatfinanszírozásra*” s miközben számos ponton kijelöli a minőségi változtatások szükségét és irányát, húsz év demokratikus, tehát önirányító magyar korszak után leszögezi kötelező tennivalóként: „*az oktatási rendszert nem toldozni-foldozni kell, hanem átfogó, megalapozott reformokkal, értékeinek-hagyományainak a megtartásával, megerősítésével működővé kell tenni.*”

A mai Istencsapása-helyzettel tisztában van mindenki, aki csak bepillant egy közönséges magyar iskola ablakán: nyomorult sorsú pedagógusok küszködnek egy hamis működést erőltető szerkezetben, olyan iskolákban, melyek illetéktelen és zavaros kompetenciájú testületekkel – igazgatótanácsokkal, 2 önkormányzati bizottságokkal - a nyakukban próbálnak egy megzavarodott társadalomban utat sarabolni egy rendesnek remélt jövő felé, Nehéz persze mesterségesen létrehozni azt, ami egy egészséges társadalomban természetesen működik. Alapfogalom itt a némethlászlói „minőség”. Kedvesebb tanár és tanító kell, de jól képzett és jól fizetett tanár, aki emelt fejű tagja a társadalomnak. Elsősorban persze tudós tanárokat kellene telepíteni azokba az iskolákba, ahol szorgos szájak táplálják azt a hamis tézist, mely szerint a tudós tanár „nem tud tanítani”. Holott ellenkezőleg? Az igazi

tudósban tanítási enzimek tombolnak. Az igazi tudós nemcsak tovább akarja adni, amit tud, hanem minél hamarabb együtt akar gondolkodni, együtt akar dolgozni azokkal, akik diákjai – és tanítványai lesznek. Hát ma éppen a Fasorban kellett magyaráznom, ami itt nyilvánvaló tény, sőt: követelmény volt. Ez a fajta tudós tanár nem eleve-egyetemi lény! A diákok már a gimnáziumban is azt élvezik a legjobban, ha érzik, hogy tudós tanáruk – ahogy Németh László írta: csak „kilöttyenti a felesleget”!

Az igazi – tudós – tanár nevel is, sokkal inkább ma, mint ezelőtt. A Bölcsék Tanácsa – Csermely Péter oszlopos részvételével – Szárny és teher címmel szól a magyar oktatásról. Bátran élhetnének - Goethével: „Wurzel und Flügel”-képével: úgy nevelj, hogy széles, megtartó gyökérzetet és szellemi repülésre alkalmassá tévő szárnyakat adj a tanítványaidnak. Gyökérzetet, hogy legyen otthona a hazai föld, s szárnyakat, hogy legyen alkotó ember, teremtő: Istenfia.

Csermely Péter a hálózattudomány tudósa érti ezt: így eszerint teremti meg tehetségérdekű intézményeit, eszme-működtető köreit: a *Kutató Diákokért Alapítványt* és a *Kutató Tanárok Országos Szövetségét*. 2004-ben aztán Leon Ledermann-nal, az 1988-as fizikai Nobel-díjassal együtt – megalapította a 33 országra kiterjedő *Network of Youth Excellence*-t. 2006-ban következett idehaza a *Nemzeti Tehetségsegítő Tanács*, mely számos hazai és nemzetközi programot koordinálva az egész Kárpát-medencében összefogja a tehetséggondozás különböző formáit. A Tanács munkája révén eddig több mint 200 Tehetségpont alakult meg Magyarországon, Erdélyben, a Felvidéken és a Vajdaságban. (Lám: a jónak is vannak hálózatai!)

Csermely Péter munkásságát számos hazai kitüntetéssel ismerték el már eddig is: többek között 2002-ben Pázmány Péter díjban részesítették valamint 2005-ben megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjét is.

Csermely Pétert külföldről is számos díjban részesítették: az amerikai Ashoka International *Fellow*-nak fogadta, elnyerte az EMBO tudományos kommunikációs díját és Sir David Attenborough-val együtt megkapta az Európai Unió tudományos kommunikációs *Descartes díját* is.

Őszintén örülök, hogy Bizottságunk magas aránnyal a Magyar Örökség házába kérte és fogadta a szigorú szaktudományok – erről ma kevesebb szó esett – és a társadalmi és szakmai elitképzés javításáért rendszeresen és következetesen síkra szálló értelmiségi példajaként Csermely Péter egyetemi tanárt. A kitüntetés nyilvánvalóan nem csak neki szól, hanem több száz vele együttműködő és együtt gondolkodó hálózati munkatársának, a tehetséggondozó szellemből hasonló szellemiséggel tovább növvő tanítványi seregnek.

Akik értik és elfogadják a svájci magyar öregúr hazautent szójátékát: igazi magyar értelmiségiek (lesznek): vagyis: szívvel is gondolkodnak és fejjel is éreznek!

Isten hozta a Magyar Örökség házában, társaival együtt, Csermely Tanár Úr!

Ódor László